

УДК 657.1

С.П. Ніколаєва, здобувач

Житомирський державний технологічний університет

ЛІЗИНГОВІ ОПЕРАЦІЇ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЛІЗИНГОВИХ КОМПАНІЙ: МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД

(Представлено д.е.н., проф. Євдокимовим В.В.)

Обґрунтовано напрями трансформації системи облікового відображення операцій фінансового лізингу лізингових компаній відповідно до специфіки діяльності небанківських фінансових установ.

Ключові слова: *лізинг, фінансовий лізинг, бухгалтерський облік.*

Постановка проблеми. Чинне бухгалтерське та податкове законодавство обумовлює ряд проблем відображення лізингових операцій в системі бухгалтерського обліку лізингових компаній.

Зважаючи на особливий статус лізингових компаній на ринку небанківських фінансових послуг та виконання ними ряду економічних функцій вважаємо, що система бухгалтерського обліку операцій фінансового лізингу повинна відображати повноту та об'єктивність даних об'єктів управління.

Аналіз результатів останніх досліджень та публікацій. Бухгалтерський облік операцій фінансового лізингу та операційної діяльності лізингових компаній став об'єктом дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема серед вітчизняних вчених варто виділити праці:

М.І. Бондаря, Н.М. Внукової, П.І. Гайдуцького, О.Я. Галушака, А.М. Герасимовича, Н.М. Грабової, С.В. Дідура, О.В. Карпенко, Г.Г. Кірейцева, О.М. Колесникової, Я.М. Крупки, П.А. Лайка, Н.М. Малюги, О.А. Петрик, В.І. Подольського, Л.Н. Прилуцького, П.Т. Саблука, В.В. Сопка, Л.К. Сука, В.П. Трача, В.О. Шевчука, Н.В. Чебанової, Е.Н. Чекмарьова. Серед зарубіжних вчених проблеми бухгалтерського обліку лізингу досліджували: Адамса, О.Амата, Э.А. Аренса, Н.Дж. Блейка, М.Ф. Ван Бреда, А.Гроппелі, В.М. Джухи, Дж.К. Лоббека, Р.Монтгомері, Е.Нікбахта, З.Рахмана,

© С.П. Ніколаєва, 2013

вітчизняних та зарубіжних вчених, невіршеними залишаються ряд проблем щодо відображення

операцій фінансового лізингу в системі бухгалтерського обліку лізингових компаній.

Мета дослідження полягає у визначенні напрямів удосконалення методичного підходу до облікового відображення лізингових операцій.

Викладення осново матеріалу. Система бухгалтерського обліку діяльності лізингових компаній має вагоме значення в прийнятті управлінських рішень на основі показників економічного аналізу діяльності лізингової компанії, проте існуючі недоліки облікового відображення діяльності лізингових компаній призводять до неможливості розрахунку окремих показників та викривлення їх результатів.

Зокрема, у зв'язку з чинним підходом до ідентифікації доходів та витрат операційної, інвестиційної та фінансової діяльності відбувається викривлення показників майнового стану, ліквідності, ділової активності та рентабельності лізингових компаній.

Відповідно, необхідно внести зміни до ряду положень Податкового кодексу України, що стосується визначення понять. Зокрема, формулювання «Лізингові (орендні) операції здійснюються у вигляді оперативного лізингу (оренди), фінансового лізингу (оренди), зворотного лізингу (оренди), оренди житла з викупом, оренди земельних ділянок та оренди будівель, у тому числі житлових приміщень» замінити: «Лізингові та орендні операції здійснюються у вигляді оперативного лізингу або оперативної оренди відповідно до фінансового лізингу або фінансової оренди зворотного лізингу або зворотної оренди, лізингу або оренди житла з викупом, лізингу або оренди земельних ділянок та лізингу або оренди будівель, у тому числі житлових приміщень».

Внесення запропонованих до Податкового Кодексу змін дозволить врегулювати проблеми щодо діяльності лізингових компаній, адже, як зазначалося нами вище, основною проблемою залишається ідентифікація об'єктів операційної діяльності даних суб'єктів господарювання.

Зважаючи на пропозиції щодо заміни формулювань та понять, які стосуються лізингових та орендних операцій, логічним буде внести зміни до понять фінансового та оперативного лізингу (табл. 1).

Таблиця 1

*Пропозиції щодо зміни положень Податкового кодексу України
в частині визначень оперативний та фінансовий лізинг*

Вид лізингу / оренди	Чинний підхід	Запропонований підхід
1	2	3
Оперативний	<i>оперативний лізинг (оренда)</i> – господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає передачу орендарю основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем на умовах інших, ніж ті, що передбачаються фінансовим лізингом (орендою)	<i>Оперативний лізинг</i> – господарська операція юридичної особи (лізингодавця), основним видом діяльності якої є надання лізингових послуг, що передбачає передачу орендарю основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем на умовах інших, ніж ті, що передбачаються фінансовим лізингом (орендою)
		<i>Оперативна оренда</i> – господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає передачу орендарю основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем на умовах інших, ніж ті, що передбачаються фінансовою орендою

Закінчення табл. 1

1	2	3
Фінансовий	<i>фінансовий лізинг (оренда)</i> – господарська операція, що здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передачу орендарю майна, яке є основним засобом згідно з цим Кодексом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом	<i>фінансовий лізинг</i> – господарська операція, що здійснюється юридичною особою (лізингодавцем), основним видом діяльності якої є надання лізингових послуг, і передбачає передачу лізингоотримувачу майна, яке є основним засобом згідно з цим Кодексом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу
		<i>фінансова оренда</i> – господарська операція, що здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передачу орендарю

	користування та володіння об'єктом лізингу	майна, яке є основним засобом згідно з цим Кодексом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом оренди
--	--	---

Так відповідно до норм Податкового Кодексу, діяльність лізингової компанії, скоріш за все, є подібною до діяльності торговельного підприємства, ніж до діяльності небанківської фінансової установи. Так, відповідно до п. 153.7 ПКУ, передача майна у фінансовий лізинг (оренду) для оподаткування прирівнюється до його продажу в момент такої передачі.

Таким чином, передача об'єкта у фінансовий лізинг в системі бухгалтерського обліку відображається як реалізація активів (оборотних або необоротних залежно від шляхів надходження та напрямів їх використання в минулому).

Щодо відображення лізингових операцій в системі бухгалтерського обліку самостійних лізингових компаній, які функціонують як небанківські фінансові установи та мають право надавати фінансові послуги, то існує ряд особливостей, які представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Запропонована методика відображення операцій фінансового лізингу в системі бухгалтерського обліку комерційної лізингової компанії

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція		Податковий облік	
		д-т	к-т	витрати	доходи
1	2	3	4	5	6
Відображення операцій з надходження об'єкта лізингу					
Варіант 1: об'єкт придбається в кредит					
1	Надійшов об'єкт від виробника	28	631	-	-
2	Відображено ПДВ	641	631	-	-
3	Надійшов кредит від банку для придбання об'єкта лізингу	311	501 / 601		
4	Проведено розрахунки з виробником	631	311		
1	АБО Надійшов об'єкт від виробника	28	501 / 601		

2	Відображено ПДВ	641	501 / 601		
Варіант 2: об'єкт придбається за власні кошти					
1	Надійшов об'єкт від виробника	28	631	-	-
2	Відображено ПДВ	641	631	-	-
3	Проведено розрахунки з виробником	631	311		
Варіант 3: об'єкт перебував у складі основних засобів					
1	Переведено об'єкт зі складу основних засобів до складу товарів для продажу	28	10	-	-

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6
Передача об'єкта у фінансовий лізинг					
1	Переведення об'єкта до складу об'єктів переданих у фінансовий лізинг	29	28	-	-
2	Передано об'єкт у фінансовий лізинг	181	69	-	-
Нарахування лізингових платежів					
1	Нараховано лізинговий платіж понад вартість об'єкта лізингу	377	703	-	+
2	Нараховано ПДВ	641	703	-	-
3	Відображено витрати на надання послуг, які обумовленні договором фінансового лізингу	23	20, 13, 65, 66, 68	+	-
4	Списано витрати, пов'язанні з наданням послуг, обумовлених договором фінансового лізингу	903	23	-	-
5	Нараховано лізинговий платіж в межах компенсації вартості об'єкта лізингу	69	702	-	+
6	Нараховано ПДВ	641	702	-	-
7	Списано частину вартості об'єкта лізингу відповідно до лізингового платежу	902	291	+	-
Проведено розрахунки за лізинговими платежами					
1	Проведено розрахунки за лізинговими платежами в частинні	311	181	-	-

	компенсації вартості об'єкта				
2	Проведено розрахунки за лізинговими платежами понад вартість об'єкта	311	377	-	-

В першу чергу, специфіку має відображення в системі бухгалтерського обліку процес надходження об'єктів лізингу та їх постановка на баланс. Джерелами надходження об'єктів лізингу є: придбання в кредит або за власні кошти, переведення об'єкта зі складу основних засобів та складу об'єктів лізингу.

Придбання в кредит об'єкта лізингу відображається на рахунках бухгалтерського обліку відповідно до чинного бухгалтерського законодавства шляхом оприбуткування об'єкта лізингу в складі товарів та збільшення заборгованості перед банком або перед постачальником, яке в подальшому погашається за рахунок коштів отриманих в кредит.

У випадку коли об'єкт лізингу перебував у складі основних засобів, його переводять до складу товарів, як у випадку з реалізацією основних засобів. На рахунку 28 «Товари» в лізингових компаніях пропонуємо відображати об'єкти, які придбані для передачі у фінансовий лізинг. Організація аналітичного обліку повинна забезпечувати інформацією про: групи об'єктів залежно від їх поділу в Податковому кодексі України і П(С)БО та їх види відповідно до їх економічної класифікації технологічної класифікації.

Таким чином, система облікового відображення об'єктів договору фінансового лізингу розроблена для лізингових компаній, які засновані виробником майна та для самостійних лізингових компаній відрізняються, в першому випадку вони відображаються або в складі готової продукції з подальшим перенесення до активів переданих в оренду, або зразу ж відображаються в складі активів переданих в лізинг. У випадку з самостійними лізинговими компаніями надходження об'єктів лізингу відображається в складі товарів з подальшим перенесенням до складу активів переданих в лізинг.

Передача об'єкта у фінансовий лізинг обумовлює зміну його статусу (з товарів – у активи передані в лізинг) з одночасним відображенням доходів майбутніх періодів та довгострокової дебіторської заборгованості, що є ідентичним до системи обліку лізингових компаній заснованих виробником.

Облікове відображення лізингових платежів в самостійних лізингових компаніях є ідентичне до системи обліку лізингових

компаній заснованих виробниками майна, які перебувають на різних балансах. Це обумовлено тим, що для самостійної лізингової компанії об'єкт лізингу є товаром, а отже дохід отриманий у вигляді лізингового платежу в межах компенсації вартості об'єкта фінансового лізингу повинен відобразитися на рахунку 702 «Доходи від реалізації товарів».

Висновки. Таким чином, запропонований нами методичний підхід до бухгалтерського обліку операцій фінансового лізингу в лізингових компаніях, полягає в ідентифікації об'єктів операційної діяльності. Це дозволило розробити якісно новий підхід до облікового відображення послугами фінансового лізингу, які є основною діяльністю компанії. Впровадження, запропонованого методичного підходу на лізингових компаніях України дозволить уникнути проблем в розрахунку показників фінансового аналізу та підвищити ефективність управління операційною діяльністю компанії.

Список використаної літератури:

1. *Киркоров А.Н.* Управление финансами лизинговой компании / *А.Н. Киркоров.* – М. : Альфа-Пресс, 2006. — 164 с.
2. *Слободяник Б.Ю.* Проблеми обліку основної діяльності лізингових компаній / *Б.Ю. Слободяник, Ю.О. Хоменко* // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2009. – № 3 (6). – С. 155–158.

НІКОЛАСВА Світлана Петрівна – здобувач кафедри обліку і аудиту Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- бухгалтерський облік лізингових компаній.

Стаття надійшла до редакції 13.08.2013